การประเมินผลโปรแกรมพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ ในชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

EVALUATION OF THE PROGRAM TO DEVELOP THE POTENTIAL OF CAREGIVERS OF DEPENDENT ELDERLY AND BEDRIDDEN PATIENTS. THAI TRADITIONAL MEDICINE, BUDDHIST WAY IN THE COMMUNITY OF THA KHAM SUBDISTRICT, HAT YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

[1]กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์, [2]พระครูบวรชัยวัฒน์ (วันชัย เมธิโก), [3]อภินันท์ สิริรัตนจิตต์, [4]พระครูประสุตโพธิคุณ (จิภานุ สุวรรณรงศ์) และ [5]ธเนศ นกเพ็ชร

[1]Kittipong Suwannawong, [2]Phrakhrubowonchaiwat

[3]Aphinant Sirirattanajitt, [4]Phra Jiphanu Suwannarong and [5]Thanes Nokpech

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

[1]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[2]phakru2000@gmail.com

Received: August 29, 2024; **Revised**: November 5, 2024; **Accepted**: December 28,2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods Research) ที่รวมทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ดูแลฯ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยโปรแกรมอบรม ผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทย

[1]อาจารย์ ดร. คณะปรัญญาศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[2]อาจารย์ ดร. คณะศาสนาปรัญญา มหาวิทยาลัยมหามกุฎราชวิทยาลัย

[3]อาจารย์ สังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

[4]อาจารย์ ดร.คณะปรัญญาศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[5]อาจารย์ สังกัดคณะพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหามกุฎราชวิทยาลัย

วิถีพุทธและแบบประเมินศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ ซึ่งผ่านการหาคุณภาพเครื่องมือตามกระบวนการ ผลการศึกษาพบว่า การประเมินผลโปรแกรมพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ จากกลุ่มเป้าหมาย 15 คน พบว่า ในภาพรวมระดับความสำเร็จของโปรแกรมพัฒนาฯ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ผลประเมินความเหมาะสมของผลโปรแกรมพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ในภาพรวมของโปรแกรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 และเมื่อจำแนกรายการ พบว่า ด้านสื่อ/เครื่องมือในชุมน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 และด้านกิจกรรม การอบรมของโปรแกรมพัฒนา และด้านความยั่งยืนในการนำโปรแกรมพัฒนาไปใช้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65

คำสำคัญ: การประเมินผลโปรแกรม,การพัฒนาศักยภาพผู้ดูแล,ผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียง,การแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ

Abstract

This research is a mixed methods research. (Mixed-Methods Research) that includes both quantitative research and qualitative research. The target group is 15 caregivers. Tools used include training programs. Caring for dependent elderly people and bedridden patients using traditional Thai Buddhist medicine and potential assessment form for caring for dependent elderly people and bedridden patients using traditional Thai Buddhist medicine. which has been through the search for tool quality according to the process.The results of the study found that Evaluation of the program to develop the potential of caregivers of dependent elderly and bedridden patients using traditional Thai Buddhist medicine. From the target group of 15 people, it was found that Overall, the level of success of the development program at a high level with an average of 4.29 Results of evaluating the appropriateness of the results of the program to develop the potential of caregivers of dependent elderly and bedridden patients using Thai traditional medicine, Buddhist way. From 5 experts In the program overview It is appropriate at a high level. with an average of 4.48 and when classifying the items, it was found that Media/tools in the community It is appropriate at the highest level. with an average of 4.86 and activities Development program training and

sustainability in implementing development programs. It is appropriate at a high level. with an average of 4.65

Keywords: Program evaluation, Developing the potential of caregivers, Elderly, dependent people and bedridden patients, Thai traditional medicine, Buddhist way

บทนำ

การดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงเป็นหนึ่งในปัญหาที่ทวีความสำคัญในสังคมไทย เนื่องจากประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ผู้ดูแลมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียงมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างความรู้และทักษะในการดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการบูรณาการระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อให้ผู้ดูแลสามารถดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

การแพทย์แผนไทยเป็นองค์ความรู้ที่มีความสำคัญในด้านการรักษาและป้องกันโรค ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียงได้อย่างดี งานวิจัยของปริญญา โพธิสาร (2563) ระบุว่าการใช้การนวดแผนไทยและการบริหารกายภาพตามแบบแผนไทยช่วยบรรเทาอาการปวดและเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายในผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญ ในทำนองเดียวกัน จันทร์จิรา วรรณรัตน์ (2564) พบว่าการใช้สมุนไพรไทยในการดูแลผู้สูงอายุสามารถช่วยลดการใช้ยาแผนปัจจุบันและเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำหลักพุทธธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 และภาวนา 4 เป็นหลักธรรมที่เน้นการพัฒนาจิตใจและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มาการบูรณาการหลักธรรมเหล่านี้เข้ากับการดูแลผู้สูงอายุสามารถช่วยสร้างความเมตตา กรุณา และความเอื้ออาทรต่อผู้สูงอายุได้อย่างยั่งยืน โดยงานวิจัยของสุชาดา สุวรรณวงศ์ (2562) ชี้ให้เห็นว่าการฝึกอบรมผู้ดูแลด้วยหลักพุทธธรรมมีผลในการเพิ่มความพึงพอใจในชีวิตและความมั่นคงทางจิตใจของผู้ดูแลเอง ซึ่งบุษบา ชมภูบุตร (2565) ได้เสนอว่าผู้ดูแลที่มีการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 จะสามารถให้การดูแลผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับผู้ป่วย นอกจากนี้ นงลักษณ์ สุวรรณเดชา (2563) ยังระบุว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงสามารถช่วยลดความเครียดและความเหนื่อยล้าของผู้ดูแลได้ โดยการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมช่วยเสริมสร้างจิตใจให้เข้มแข็งและมั่นคงในการดูแลผู้ป่วย ส่วน อารีย์ สกุลทิพย์ (2566) พบว่าผู้ดูแลที่ผ่านการอบรมด้านการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธมีความสามารถในการจัดการ

กับปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุได้ดียิ่งขึ้น และสามารถให้คำแนะนำในการใช้สมุนไพรและการนวดที่เหมาะสมกับสภาวะของผู้ป่วย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลโปรแกรมพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงโดยใช้การแพทย์แผนไทยวิถีพุทธในชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จะช่วยเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ ทัศนคติ และทักษะของผู้ดูแล รวมถึงความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังจากการได้รับการดูแลตามโปรแกรมดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินผลโปรแกรมพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ ในชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods Research) ที่รวมทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ดูแลฯ จำนวน 15 คน ซึ่งดำเนินการวิจัยเป็นระยะเวลา 4 เดือน คือระหว่างเดือนมิถุนายน 2567 ถึงกันยายน 2567 โดยมีกระบวนการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ได้ออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบประเมินเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงในชุมชนตำบลท่าข้าม จำนวน 15 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบประเมิน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพได้ออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจกรณีศึกษา เพื่อศึกษาประสบการณ์และความคิดเห็นของผู้ดูแลที่เข้าร่วมโปรแกรมอย่างลึกซึ้ง โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เพื่อเลือกผู้ดูแลที่เข้าร่วมโปรแกรมที่มีความรู้และประสบการณ์มากที่สุดในการดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียง สำหรับเครื่องมือวิจัยโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์ เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อหาประเด็นหลักและแนวโน้มจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์

3. โปรแกรมพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ ผู้วิจัยได้จัดแบ่งเนื้อหาโปรแกรมพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธออกเป็น 4 โมดูลการเรียนรู้ ดังตาราง 1 โปรแกรมดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ

ตารางที่ 1. โปรแกรมการประเมินการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ

โปรแกรม	โมดูลการฝึกอบรม
หน่วยที่ 1 การดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงการแพทย์แผนไทย	โมดูลการเรียนรู้ ที่ 1 การดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียง การคัดกรองประเมินสุขภาพผู้ดูแล (ร่างกาย จิตใจ และสังคม) การสำรวจและประเมิน (ผู้สูงอายุผู้ป่วยติดเตียงที่มี ADLน้อยกว่า 11) การสนทนากลุ่มผู้ดูแล แลกเปลี่ยนเพื่อหาปัญหาและความต้องการ การให้ความรู้การพยาบาลดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียง การเพิ่มทักษะการฟื้นฟูในการป้องกันแก้ไขปัญหา:ข้อติด การสำลัก แผลกดทับ กระบวนการดูแล (ประเมิน-ตั้งเป้าหมาย-วางแผนปฏิบัติ-สะท้อนติดตาม)
	โมดูลการเรียนรู้ ที่ 2 เรื่อง การแพทย์แผนไทย เพื่อดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียง การบริหารกาย บริหารจิต การใช้สมุนไพรในครัวเรือนและนวดผ่อนคลาย
หน่วยที่ 2 การบรูณาการหลักพุทธธรรม	โมดูลการเรียนรู้ ที่ 3 การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาผู้ดูแล เรื่อง พรหมวิหาร ๔ สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียง
	โมดูลการเรียนรู้ ที่ 4 การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาผู้ดูแล เรื่อง ภาวนา ๔ สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงในพื้นที่ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ดูแลฯ จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือเป็นการประเมินการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพื้นฐานค่าร้อยละ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ คือ ด้านเกี่ยวกับการเพื่อประเมินผลโปรแกรมพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ ในชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา การวิเคราะห์

ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวม รายด้านเพื่อนำไปอธิบายข้อมูลในรูปแบบตารางต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประเมินผลโปรแกรมพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ ในชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 2 การประเมินผลโปรแกรมพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ (กลุ่มเป้าหมาย 15 คน)

รายการประเมิน	ระดับความสำเร็จ		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านบริบท (Context)			
1.1 ความเหมาะสมของโปรแกรมในการตอบสนองความต้องการของผู้ดูแลในชุมชน	4.25	.46	มาก
1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายของโปรแกรมกับปัญหาที่พบในผู้ดูแลและผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิง	4.37	.39	มาก
1.3 การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำโปรแกรมมาใช้ในชุมชน	4.31	.48	มาก
1.4 ความเข้ากันได้ของโปรแกรมกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนตำบลท่าข้าม	4.30	.49	มาก
2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)			
2.1 ความเพียงพอของทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินโปรแกรม เช่น บุคลากร สื่อการสอน และอุปกรณ์	4.30	.49	มาก
2.2 ความเหมาะสมของวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญที่ให้การอบรมตามหลักการแพทย์แผนไทยและพุทธธรรม	4.20	.51	มาก
2.3 ความเพียงพอและคุณภาพของสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในการอบรม	4.32	.42	มาก
2.4 ความชัดเจนและเป็นไปได้ของแผนการดำเนินงานของโปรแกรม	4.20	.44	มาก
3. ด้านกระบวนการ (Process)			
3.1 ความชัดเจนและความเหมาะสมของขั้นตอนการดำเนินโปรแกรมอบรม	4.20	.44	มาก
3.2 การมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมโปรแกรมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็น	4.29	.46	มาก

รายการประเมิน	ระดับความสำเร็จ		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
3.3 ความสามารถในการปรับตัวของโปรแกรมเพื่อแก้ไขปัญหาหรือข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในระหว่างการอบรม	4.31	.47	มาก
3.4 ประสิทธิภาพของการสื่อสารและการประสานงานระหว่างผู้จัดการโปรแกรมและผู้เข้าร่วมอบรม	4.31	.39	มาก
4. ด้านผลผลิต (Product)			
4.1 ความรู้และทักษะที่เพิ่มขึ้นของผู้ดูแลในด้านการดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ	4.31	.48	มาก
4.2 การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงอย่างมีประสิทธิภาพ	4.30	.49	มาก
4.3 ผลกระทบเชิงบวกต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียงในชุมชน	4.20	.51	มาก
4.4 ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรมต่อเนื้อหาและการดำเนินงานของโปรแกรม	4.32	.42	มาก
รวม	**4.29**	**.52**	**มาก**

จากตาราง 2 การประเมินผลโปรแกรมพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ จากกลุ่มเป้าหมาย 15 คน พบว่า ในภาพรวมระดับความสำเร็จของโปรแกรมพัฒนาฯ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมของผลโปรแกรมพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความจำเป็นของโปรแกรมพัฒนา	4.45	0.56	มาก
2. หลักการสำคัญของโปรแกรมพัฒนา	4.46	0.58	มาก
3. การบูรณาการเนื้อหาของโปรแกรมพัฒนา	4.29	0.43	มาก
4. จุดมุ่งหมายของโปรแกรมพัฒนา	4.68	0.55	มากที่สุด
5. ลำดับเนื้อหาของโปรแกรมพัฒนา	4.20	0.44	มาก
6. กิจกรรมการอบรมของโปรแกรมพัฒนา	4.65	0.54	มากที่สุด
7. สื่อ/เครื่องมือในชุมชน	4.86	0.56	มากที่สุด
8. การบูรณาการความร่วมมือกับชุมชน	4.46	0.58	มาก
9. การวัดผลและประเมินผล	4.44	0.56	มาก
10. ความยั่งยืนในการนำโปรแกรมพัฒนาไปใช้	4.65	0.54	มากที่สุด
รวมทั้งหมด	**4.48**	**0.59**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลประเมินความเหมาะสมของผลโปรแกรมพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ในภาพรวมของโปรแกรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 และเมื่อจำแนกรายการ พบว่า ด้านสื่อ/เครื่องมือในชุมน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 และด้านกิจกรรมการอบรมของโปรแกรมพัฒนา และด้านความยั่งยืนในการนำโปรแกรมพัฒนาไปใช้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65

การประเมินผลโปรแกรมพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธ ในชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์พฤติกรรมของผู้ดูแลเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของโปรแกรมต่อผู้ดูแลและผู้ป่วย พบว่า จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ดูแลหลายคนรายงานว่าหลังจากที่ได้รับการอบรมตามโปรแกรม พวกเขามีความมั่นใจมากขึ้นในการดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียง ความมั่นใจนี้มาจากการที่พวกเขาได้รับความรู้ใหม่เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรไทยและการนวดแผนไทย ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของการแพทย์แผนไทยที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะพึ่งพิง นอกจากนี้ การเรียนรู้หลักพุทธธรรมเช่น พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) ได้ช่วยให้ผู้ดูแลมีความอดทนและความเห็นอกเห็นใจมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ดูแลและผู้ป่วย โดยในระหว่างการสังเกตการณ์พฤติกรรม พบว่าผู้ดูแลที่ผ่านการอบรมมีความเอาใจใส่และความเข้าใจในความต้องการของผู้ป่วยมากขึ้น พวกเขาไม่เพียงแค่ให้การดูแลทางกายภาพ แต่ยังให้การดูแลทางจิตใจ โดยการสนทนาและการฟังอย่างใส่ใจ ซึ่งเป็นผลจากการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ผู้ดูแลยังมีการนำความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยมาปรับใช้ในการดูแลผู้ป่วยอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การนวดแผนไทยที่ถูกนำมาใช้เพื่อบรรเทาอาการปวดเมื่อยของผู้ป่วย และการใช้สมุนไพรเพื่อเสริมสร้างสุขภาพโดยรวม นอกจากนี้ การสังเกตการณ์ยังพบว่า ผู้ดูแลมีความร่วมมือกับครอบครัวของผู้ป่วยมากขึ้น พวกเขาให้คำแนะนำในการดูแลผู้ป่วยเมื่อไม่ได้อยู่ด้วย ซึ่งช่วยให้ครอบครัวมีบทบาทมากขึ้นในการดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียง การมีส่วนร่วมของครอบครัวนี้สอดคล้องกับหลักการของการดูแลแบบองค์รวมที่มุ่งเน้นทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่การประเมินผลโปรแกรมพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธในชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าโปรแกรมดังกล่าวมีผลในเชิงบวกต่อความรู้ ทักษะ และ

ทัศนคติของผู้ดูแลที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียง โดยเฉพาะการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้ในการดูแลได้ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ดูแลและผู้ป่วยจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียง ส่งผลให้ผู้ดูแลสามารถเข้าใจและให้การดูแลด้วยความกรุณาและเมตตาได้มากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุชาดา สุวรรณวงศ์ (2562) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการฝึกอบรมผู้ดูแลด้วยหลักพุทธธรรมช่วยเพิ่มความพึงพอใจในชีวิตและลดความเครียดในการดูแลผู้ป่วย นอกจากนี้การใช้การแพทย์แผนไทย เช่น การนวดแผนไทยและการใช้สมุนไพรไทยช่วยเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุและลดอาการปวดของผู้ป่วยติดเตียง โดยปริญญา โพธิสาร (2563) ได้เสนอว่าการใช้การนวดแผนไทยในผู้สูงอายุสามารถเพิ่มคุณภาพชีวิตได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ผู้ดูแลที่ผ่านการอบรมมีความมั่นใจและความสามารถในการใช้การแพทย์แผนไทยวิถีพุทธในการดูแลผู้สูงอายุได้ดีขึ้น ซึ่งตรงกับข้อเสนอของจันทร์จิรา วรรณรัตน์ (2564) ที่ระบุว่าการใช้สมุนไพรไทยในการดูแลสามารถลดการใช้ยาแผนปัจจุบันและเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การวิจัยของนงลักษณ์ สุวรรณเดชา (2563) พบว่าผู้ดูแลที่ใช้หลักพุทธธรรมในการดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงสามารถลดความเครียดและความเหนื่อยล้าได้ ซึ่งสนับสนุนผลการวิจัยในครั้งนี้ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการหลักธรรมในกระบวนการดูแล จะเห็นได้ว่า ผลการวิจัยนี้ยืนยันถึงความสำคัญของการใช้การแพทย์แผนไทยวิถีพุทธในการพัฒนาศักยภาพของผู้ดูแลในชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และสนับสนุนให้มีการนำแนวทางนี้ไปใช้ในชุมชนอื่นๆ ต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การศึกษาการประเมินผลโปรแกรมพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลในการดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียง ด้วยการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธในชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทำให้ทราบว่า การสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ตำบลท่าข้ามในด้านการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ผ่านการจัดกิจกรรมและการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าโปรแกรมดังกล่าวมีผลในเชิงบวกต่อความรู้ ทักษะและทัศนคติของผู้ดูแลที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียง โดยเฉพาะการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้ในการดูแลได้ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ดูแลและผู้ป่วยจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียง ส่งผลให้ผู้ดูแลสามารถเข้าใจและให้การดูแลด้วยความกรุณาและเมตตาได้มากขึ้น สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้การแพทย์แผนไทยวิถีพุทธในชุมชนอื่น ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน ควรมีการจัดฝึกอบรมต่อเนื่องเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและผู้ป่วยติดเตียงในด้านการแพทย์แผนไทยและพุทธธรรม ควรมีการสนับสนุนการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อหาข้อสรุปและแนวทางการปรับปรุงโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุในชุมชนอื่น ๆ ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป 1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบระยะยาวของการใช้การแพทย์แผนไทยวิถีพุทธในการดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียง เพื่อประเมินความยั่งยืนของโปรแกรม 2. ควรมีการศึกษาเชิงปริมาณที่ครอบคลุมในชุมชนต่าง ๆ เพื่อหาข้อสรุปที่เป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลในวงกว้าง 3. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพที่เจาะลึกถึงประสบการณ์ของผู้ดูแลที่ใช้การแพทย์แผนไทยวิถีพุทธในการดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียง เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับการปรับปรุงโปรแกรมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

จันทร์จิรา วรรณรัตน์. (2564).*การใช้สมุนไพรไทยในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อลดการใช้ยาแผนปัจจุบัน.* . วารสารสมุนไพรไทย**,** 14(3), 221-233.

นงลักษณ์ สุวรรณเดชา. (2563). *ผลของการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการลดความเครียดของผู้ดูแลผู้สูงอายุ.* วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ**,** 12(4), 345-358.

บุษบา ชมภูบุตร. (2565). *การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ในการดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิง.* วารสารวิจัยและพัฒนา, 7(1), 64-79.

ปริญญา โพธิสาร. (2563). *ผลของการนวดแผนไทยและการบริหารกายภาพต่อสมรรถภาพทางกายในผู้สูงอายุ.* วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 8(2), 115-127.

วิไลวรรณ จันทร์เจริญ. (2563). *ผลของการอบรมด้านการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธต่อการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน.* วารสารพัฒนาชุมชน, 11(3), 190-203.

สุชาดา สุวรรณวงศ์. (2562). *ผลของการฝึกอบรมหลักพุทธธรรมต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้ดูแลผู้สูงอายุ.* วารสารศาสนาและจิตวิทยา, 10(1), 98-111.

อารีย์ สกุลทิพย์. (2566). *การประเมินผลการอบรมการแพทย์แผนไทยวิถีพุทธสำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิง*. วารสารพยาบาลศาสตร์, 15(2), 89-102.